

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 10. Orto Chilensi bello foundationes Collegiorum disturbantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

& Eugenius Baltodanus, fluminis Rubri accolas; Gaspar Monroius & Antonius Viyar, Saltensem vallem; Petrus Agnascus & Joannes Viana, Cacarum gentem; Joannes Romerus & Joannes Toletanus, Esterenses per immensos labores excultum ivère. Sic pauci Socii, vices mutando, Tucumaniam integram, extensione terrarum Hispaniæ patem, peragrabant, latebras, sylvas, speluncas, montes, & abdita quæque excutientes. Nam ubi animarum æstimatio heroum animos semel pervasit, dici vix potest, quantâ magnanimitate ab iis spernantur pericula corporis, delicia parvi pendantur, adeoque vita ipsa contemnatur. Si enim mercium Indicarum & divitum metallorum amatores pretio allekti, pro iis acquirendis nihil reformidant; quanto animo necesse est illos esse, qui animas Christi Sanguine redemptas æstimare nõrunt? Dilapsis Sociis, Romerus ad fluminis Dulcis ripas Ripennium, Indorum oppidum, execrandis sceleribus infame, præter omnem spem ita refinxit, ut deinceps pietatis receptaculum haberetur. Subinde omnes ejusdem fluminis accolas expiatum. iuit: qua in excursionem memoriæ proditum est, Indum, Confessionis desiderio, ne elaberetur occasio, triduo jejunium perstitisse, & multos alios, tempestate perfrigidâ, ejusdem rei causâ, ad Romerum è remotis locis anhelantes flumina gelida transnataffe. Præterea Romerus ad Malqueforum & Quesoforum paludosa, & infestissima aculeatis culicibus, loca pervasit, quos omnes in gratiam Christi conatus est reducere. Quid interim Socii alii, usque ad annum sæcularem, per Tucumaniam factitârunt, non satis distinctè in adversariis reperio. Nam primi illi heroës in libro Vitæ scribenda facere, quàm multa scribere malebant, tam sui nominis obliiti, quàm Divinæ gloriæ amplificandæ memores.

Animarum æstimatio.

CAPUT

X.
Orto Chilensi bello fundatione Collegiorum disturbantur.

Chilensorum Sociorum egregii labores.

Joannis Sebastiani vaticinatio.

Martini Loiola cædes.

Chilensorum rebellio.

Urbes capta.

Hispanorum fortitudo.

Perit.

NON eadem facies Chileni regni erat, ferocitate Barbarorum sacra profanaque vastante. Usque ad id tempus, duodecim Urbibus, iusto intervallo abs se distitis, totum Chilense regnum occuparant Hispani, probatissimum aurum magnâ copiâ ubique eruentes, & felicitate regionis ad blanda vitia luxumque abutentes. Socii verò in novo Sancti Jacobi Collegio adeo strenuè domi forisque, & per amplissimas Regiones excurrentes, eradicandis vitiiis atque plantandis virtutibus instabant, ut ipse Prætor, in novâ urbe abs se de suo nomine conditâ, Societatis sedem fundare voluerit, & pleræque Hispanorum Urbes Collegia postulârunt: eoque crevit apud quosdam laborum Apostolicorum æstimatio, ut honestissimi viri centum millia aureorum Societati repræsentrârunt, si sedem stabilem in Araucanâ arce ponere vellet: quam summam Joannes Sebastianus Parricius Peruvia Provincialis non admisit, & insuper Socios Arauco quàm primùm excedere voluit, cœlitus edoctus, brevi regionem omnem susque deque eversum iri. Prælagii certitudinem adstruxit, sub præteriti sæculi finem, Chileni Regni Prætoris cædes, qui majori quàm inter Barbaros, rebellare assuetos, confidentiâ decet, se gerens, pœnè totum regnum secum perdidit. Rem, quantum ad institutum meum pertinet, lubet partitò posteritati traderè. Postquam Martinum Loiolam, Chileni regni Prætozem, exiguo militum comitatu, nullo erecto contra inopinatam perfidiam munimento, sub tentoriis noctem transigentem, Chileni Barbari interfecerunt, quaquâ latè patet regnum, populares suos ad rebellandum secum traxère, atrocis facti famâ fœdioribus calamitatibus oppressuri. Primo Barbarorum furori occurri statim poterat, si res consilio acta fuisset: sed sine capite frustra consilia profutura expectes. Adde, quod spatium instruendi belli consultandive ademerat calamitatis conditio, Barbaris in consternatos repentè effusis, & stragem ubique facientibus. Malum cœpit à Millapoa Hispanorum Oppido à militibus per metum deserto, mox Angol & Chillam, vicinæ Urbes, furorem & avaritiam Barbarorum prius expertæ, quàm igne penitus flagrarent, centum & quinquaginta tantùm Hispanis cum imbelli multitudine in subitanam munitionem sese ab incendio & cæde recipientibus: ubi non semel, Hispanâ prorsus fortitudine, obsidionem octo millium Barbarorum sustinère, donec in tutum fors blandior fortes viros exciperet. Urbs Imperialis per annum integrum obsessa est, ubi cives, consumptis alimentis, ad nefandas escas adacti, insalubrium ciborum succo corpora corrupère, adeo notabili strage, ut

plures

plures morbis, quam telis undique pluentibus, obruerentur. Ausa tamen est, inter tantas calamitates Hispanorum virtus, divinitus adjuta, sese exercere. Nam cum scapha ad accersenda auxilia ex domesticarum arcarum portarumque asseribus compingenda foret, deficiente pice ad rimas obducendas, repente vinum in picem mutatum miraculo repertum est, & scapha littora maris radens, ubi in conspectum urbis Valdiviæ, quam Imperiales ab Barbaris occupatam ignorabant, venit, tempestate in altum rejecta est, donec hostilem regionem prætervesta rursus amica littora adnavigaret: indubiè peritura, nisi tempestas, aliis perniciem adferre solita, ipsi salutem fuisset, Deo beneficia sua terroris pallio tecta mortalibus concedere amante. Interim verò dum obsessi subsidia præstolantur, urgente fame, imploratâ Virginis *MARIÆ* ope, tanta passerum copia quotidie ad urbem advolitavit, ut arcendæ fami, & miseris à morte vindicandis, deinceps suffecerint. Postquam auxiliare copie ex Conceptionis urbe cum Prætoris advenire, cives quidem obsidione liberati in tutum se recepere: cessit tamen urbs elegans Barbarorum futuri, elapsis civibus, in tecta lævire amantium. Non eadem urbis Valdiviæ fortuna fuit, manifestâ Numinis irâ ferro igneque vastatâ. Inter quas cædes Sacerdos, Dominicanæ familiæ alumnus, facinus edidit memorabile. Is, eductâ ex altari hycrothecâ sacro Christi Copore plenâ, per templi fenestram jactu corporis se proripuit, atque per medios cadentium cuneos, nullo Barbarorum cum attingere auso, ad littus, & è littore, scaphâ vectus, ad navim fugere paratam evasit. Hoc ipso gloriosior, quòd Servatorem omnium terrâ marique indemnus ipse servavit. Scio hujusmodi facinus per Joannem Bocartium Societatis *JESU* Antuerpiæ patratum, ab Famiano Stradâ cum Caii Fabii sacra è Capitolio exportantis audaciâ eruditè comparatum fuisse: sed ego rem meo more narrare simpliciter satis habui. Satiata cædibus hostium rabie, quadringentæ matronæ puellæque, pro pudor! ad scorta & mancipia, in oculis parentum & conjugum, eandem fortunam expertorum, è Valdivianæ urbis ruinis à Barbaris eductæ sunt: vice versâ servire coactæ iis, quos servitiis antè vexaverant. Nullum fermè in America aurum magis probatur, quam Valdivianum; nec ullibi sævit magis hostilis rabies, quam in ea urbe: ut ubi eruendi auri cupiditas major fuerat, ibi etiam immoderationis vindicta emineret. Osornum, alteram Hispanorum urbem, eadem calamitas perdidit, nisi quod, amisâ urbe, solamen afflictorum fuerit, temporario munimento se tutari potuisse, donec per subsidiarios milites in tutum transportarentur. Obsidionis tempore, læviente fame, posteris denarrandum servatæ pudicitie exemplum datum fuisse, ab optimis authoribus accepi. Cum Osornianis civibus in munimentum se etiam receperant ex instituto divæ *Clare* sacratæ Virgines, nihilo ruitorem fortunam, quam profanæ matronæ puellæque expertæ. Ibant per vices, prout extrema necessitas urgebat, extra vallum, radices & herbas è proximis campis in aliquantum famis levamentum collecturæ: Cum una sacrarum virginum in insidiantis manus Barbari incidit. Frustra clamores fuere, frustra lachrymæ postulantis, ut suis redderetur: vi rapta innocens puella est, & raptoris dono tanquam opimum spoliolum cessit potenti cuidam & opulento militi, qui in ædes suas abductam uxorem suarum gregi (nam Chilenorum Primores plures uxores alunt) immiscuit. Nec diu fuit, cum flammam concepit in puellam corpore scitam, & moribus meliorem: jamque pudorem violare parabat, quando illa præsentis erectoque animo salacem his fermè verbis represit. *Si scires, inquit, ô Barbare, dignitatem conditionis meæ, infringeres impetum tuæ lascivie, in grande malum, nisi me audias, te tracturæ. Insignis summi Numinis amor supra sortem communium faminarum me longè extulit, fecitque, sponsam Christi filii Dei, cui hætenus incorruptâ virginitate fidem servavi. Nec licet mihi amplexibus mortalium frui, nec viro nubere, ne injuriam Immortali Sponso irrogem. Sacer ille annulus digito insertus, & vestis à vulgari discretæ, arrhe sunt conubii inter me & summi Dei Filium contracti, quem tu, si me temerare audeas, vindicem experieris. Nam ut mortales sponsi suas zelant amantissimè: sic sponsus meus immortalis, cui servantur mortuorum omnium instrumenta, mihi sartum tectum honorem conservabit.* Hæc sermonis granditas ita Barbarum movit, ut libidinem coercuerit. Expavit

Hispani Imperiales divinitus juvantur.

Valdivia capitur.

Dominicani Sacerdos pium facinus.

Osorni obsidit.

Mortale in servitium abigitur.

Pudorem suum egregie defendit.

Barbari continetia.

nimirum ad insolitam, & hæcenus sibi inauditam, inter puellam & Dei filium con-
nabii, nec non perpetuæ virginitatis vocem. Quocirca, lasciviâ in reverentiam
versâ, proficitur se custodem pudoris futurum, qui violator esse voluerat. Nec facta
à promissis ablusere; nam sacram Virginem nec attrectavit umquam, nec im-
minui ab aliis permisit; sed domi honestè habitam, ut rem Deo dicatam impensè
coluit: felicem se æstimans, quòd summus Dei Filius unam è sponsis suis suæ fidei
commisisset. Quin adjecit interrogare, num quid illi opus foret, ut Divino cultui,
quantum captivitas permittebat, pro instituto suo satisfaceret. Cumque illa, pre-
cum breviarium, & scapularem tunicam, monachæ insigne, sibi deesse querere-
tur; illicò Barbarus utramque rem, inter spolia repertam, à commilitonibus magno
pretio redemit, & virgini donavit, lætus quòd illa se totam, per preces & solita
Religionis exercitia, immortalis suo sponso manciparet. Si quandoque, ut fit, se
aliis ancillis & uxoribus cibos parantibus aut pannos eluentibus immisceret, blandè
objurgatam Barbarus ad cubiculum remittebat, aieus non decere Dei sponsam,
omnium servitia promeritam, ancillaribus officiis implicari. Nec hæc stetit venera-
tio: nam indignum se æstimans, qui diutiùs apud se sacram puellam retineret,
clam, ne commilitones offenderet, Hispanos milites adit, monetque datâ fide, ut
domum suam, non longè ab eorum arce semotam, quasi prædabundi veniant,
ibi reperturos sacram virginem, inter populares suos meliùs quàm in captivitate
sponso suo servitutam. Milites prædiciatam fidem Barbari sequuti, ex conducto,
emissariorum more, innocentiè puellam redemptum ivere; quæ postliminiò, po-
pularibus suis restituta, & ad Chiliæ regni metropolim transportata, in Cœnobio
Divæ Claræ testis rei probatissimæ diu & piè supervixit. Barbarus verò tantæ rei
patrator, admisâ cœlesti luce, è patriâ ad Hispanos transfugiens, itinere centum
& quinquaginta leucarum, se eodem contulit, ubi recepto Baptismo se totum ejus
monialis servitio extra claustrum dedicavit, quam anno integro domi suæ in ca-
ptivitate intactam servaverat. Ut scias beneficiis vinci se non pati Deum, æquè in
pudoris alieni conservatores, ac sponas suas fidei datæ tenaces, profusum. Sed in-
terim rebellionis fragor infelici turbine per regnum universum provolvebatur, ho-
stibus per centum & amplius leucas, directis Hispanorum villis, impunè grassan-
tibus. Quin & ipsa metropolis pœnè obruta est: hostilique furori indubiè cessisset,
nisi accepto conjurationis indicio, castigatis indigenis conspiratoribus, malum
Magistratus avertisset. Sic bellum atrox inter utramque gentem commissum est,
grandi sine dubio Hispanorum malo, nisi paulò post advenisset ab Rege Catholico
delectus Alfonso Ribera; bello Belgico, & Ambiano per naves à Gallis erepto,
clarus, qui postquam Praturam inijt, ad normam Belgicæ militiæ multas arces in
hostium finibus posuit, unde excursions faciens, Hispanos quamplurimos, in ter-
rà hostili munitiunculis se tutantes, periculo exemit, hostiumque vires & furorem
refregit. Verùm, ut meam rem agam, Martino Loiolâ Pratore trucidato, & tot
urbibus everfis; novi Collegii, quod ipse in urbe Onnicatensi abs se conditâ fun-
dare meditabatur, atque Araucanæ sedis, necnon aliorum domiciliorum, spes pe-
nitens concidit. Non tamen omnium animi concidere: nam dum cuncta bello con-
cutiuntur, Emmanuel Erias, Sancti Jacobi Collegii Rector, & postea Peruvia Pro-
vincialis, elegantissimi templi, aliquando inter famosas America fabricas nomen
fortituri, & nostrâ ætate terræ motu miserè deformati, fundamenta jecit. Æter-
nitatem verò, ut spes est, in cœlo promeriti sunt multi mortales, Sociorum labo-
ribus, per aliquot subsequentes annos in hac urbe & ejus latissimâ ditione, baptis-
mo, piis sermonibus, exhomologesi, & aliis artibus curati.

CAPUT
XI.
Alfonso
Barbena
moritur &
laudatur.

*In Peruviam
revocatur.*

SED lubet tantisper stylum avertere ab tantis florentissimi quondam regni calami-
tatibus. Quamquam, quocumque vadam, non deerunt funera pro condi-
tione rerum humanarum sese ex inopinato obtrudentia. Alfonso Barbena ægritu-
dinum & annorum pondere pœnè oppresso Joannis Sebastiani Provincialis literæ
redditæ sunt, quibus in Peruviam ad aliquantulam quietem emerito viro debitam
invitabatur. Ille non quietem, sed Majorum suorum nutum spectans, incredibili

Paraqua-